

REDACȚIA

Deák Ferencz-utca nrul 20.

ABONAMENTUL

Pe un an ... 20 cor.
Pe jumătate an ... 10 "
Pe 1 lună ... 2 "N-rii de Duminecă pe an 4
coroane.Pentru România și America
10 coroane.Pentru România și străinătate
numeri de zi pe an 40 franci.

ADMINISTRAȚIA

Deák Ferencz-utca nrul 20.

INSERTIUNILE

de un șir garmond; prima
dată 14 bani; a doua oară
12 bani; a treia oară 8 bani
de fiecare publicațiune.Manuscripte nu se
înapoiază.

Telefon oraș și comitat 502.

TRIBUNA

Reforma electorală în Austria.

(*) Cu cât se apropie mai tare ziua în care coaliția maghiară va fi silită să dea cărțile pe față, în afacerea reformei electorale, cu atât mai mult organele coaliției caută să sperie obștea maghiară, arătând ce primejdii poate să conțină o reformă — democratică.

O ia însă pe departe coaliția, sperînd pe Unguri deocamdată mai ales cu primejdiile și dificultățile ce se ivesc în — Austria.

Dincolo partidele tot n'au căzut adică de acord asupra proiectului de reformă electorală. Comisia *ad-hoc* numită de Reichsrath pentru a se rosti asupra proiectului prezintat de guvern, nu și-a depus încă raportul. Polonul *Starjenszky* a venit cu o propunere menită a lărgi cercul de *competență* și *activitate* a dietelor provinciale. Cei din comisie au respins propunerea. A venit însă clubul polonez și a declarat că el numai așa spriginește proiectul de reformă, dacă prin lărgirea competenței dietei provinciale se institue garanții mai multe pentru ca fiecare nație să aibe puțința să-și apere drepturile speciale.

Deputatul *Tollinger* a propus *dreptul plural de votare*, primul ministru *Beck* însă chiar alaltăeri s'a rostit împotriva. Creștinii socialiști au fost de părere a se decreta *obligativitatea participării la alegere*, lucru ce în lumea întreagă numai în Belgia și Elveția s'a introdus.

Toate acestea »*Budapesti Hirlap*« (5 Oct.), organul de căpetenie al coaliției, le prezintă ca — primejdii și vrea să demonstreze că M. Sa cel puțin s'a pripit când au autorizat în Austria pe *Gautsch* iar în Ungaria pe *Kristóffy* să anunțe reforma legii electorale.

Nimic ca și acest articol deghisat nu arată mai tare *teama de reformă* a coaliției dela putere.

E natural să-i fie frică. Latifundiștii cari stăpânesc acum Dieta, perd terenul de sub picioare îndată ce s'ar introduce o reformă democrată. Tot așa: e primejduită și domnia exclusivă a ideii de stat național maghiar dacă în reformă se acordă înlesniri și celorlalte naționalități.

Decât *teama* asta n'ar trebui să-i facă pe imperialiștii maghiari să se bată în cap cu — logica.

Ei consideră adecă — în Austria — primejdioasă reformă din motiv că se dă prilej ca fiecare naționalitate caută să se îngădească tot mai tare și să-și păstreze cel puțin poziția pe care o are în prezent. Ce rost are întreaga reformă, dacă și după realizarea ei partidele existente își păstrează

raportul, nu ajunge nici un neam deasupra, — se întreabă organul lui Apponyi.

Apoi tocmai *aceasta* este rostul reformei. M. Sa asta o vrea: fiecare nație să fie reprezentată în sfatul împărătesc după numărul voturilor de care dispune. Nu se asigură situație excepțională nici unei seminiții, ci în toate chestiile ce se vor discuta în viitor, *partidele* au să se înțeleagă, iar nu unul *singur* să decidă.

Iată de ce primul ministru a trebuit să respingă propunerea privitoare la *pluralitatea* dreptului de votare, drept ce unui cetățean care a terminat o școală medie, are vârsta de 35 ani și un copil legitim și plătește și o anume sumă de dare, ar asigura 3 *voturi*... Elementul german și ceh, de sigur, ar fi câștigat astfel, dar Polonii, Rutenii și Românii cu atâția țărani și analfabeți, ar fi fost scurtați.

Să nu-i doară însă pe coaliționiști capul de cele ce se pot petrece în Austria, ci s'auzim odată vorbă respicată: cum au de gând să facă ei reforma electorală?!. Până acum nu i-am auzit decât spunând ce nu le place... Adevărat, și din asta putem ști ce le place. Ori cum, ar fi vremea supremă ca țara să fie luminată asupra planurilor guvernului ei, iar nu speriată cu cele ce se petrec — în vecini!

Congresul național-bisericesc se va convoca azi ori mâne. După a noastră părere, nici până acum n'a fost motiv de ezitare, căci oricare ar fi conflictul între guvern și mitropolie, legea e clară: în calea convocării congresului nu putea nimeni să pună greutăți. S'a vorbit că guvernul vrea să impună — comisar. Și în acest caz cuvântul din urmă congresul îl are: el trebuie să se rostească asupra a orice complicațiuni!

Reformă amânată. De vreme îndelungate partidele maghiare cari sunt acum la putere au urgentat reforma codului penal militar. Ministrul comun de război a și venit cu un proiect. *Polónyi* însă nu l-a primit nici măcar ca temei de discuție, ceace a determinat ca afacerea să se ia dela ordinea zilei și să mai treacă vre-un jumătate veac până să se realizeze reforma fără care în opoziție *Kossuth* și tovarășii zicea că țara se prăpădește.

Iarși bietul țaran! Guvernul constituțional în adevăr poartă grijă de soarta sărmanului țaran!

Dupăce a pus noua dare de petrolu, ce-l folosesc numai țărani — căci aristocrații iluminează cu electric și gaz — pune acum însă dare și pe sare.

Adecă tot bietul țaran!

Statul și libertățile.

De dr. U. T. Mihaiu.

IX.

a) *Libertatea gândirii.*

Omul se deosebește de animal prin aceea că gândește. Gândirea e distincțiunea înaltă ce caracterizează omul de alte ființe. Prin urmare, e libertatea gândirii un drept înăscut al omului, care l'a recunoscut și formulat întâia dată revoluția franceză. Libertatea gândirii, separată de libertatea vorbei și a scrierii, nu se poate sequestră, ori se comite un despotism vădit. Dacă cuget fără să exprim cugetele mele, că ministrul are urechi de măgar, nu mă poate împedeca nime în lume, prin urmare, libertatea cugetării există totdeauna, chiar în statele cu despotismul cel mai refractar și imbecil.

Dar despotismul mă poate forța a scrie ori a vorbi contra gândirii mele tăcute, prin care e toată libertatea gândirii molestată și violată. În cazul acesta e însăși libertatea gândirii fără a o manifesta altuia, atăcată și suprimată.

Aceasta e cea mai mare violare ce s'a comis vr'odată contra libertății, pentru că aceasta e voința care nu vrea să existe această libertate, nici chiar în tăcerea inimii. Suprimarea libertății gândirii în om, e abrutizarea, dobitocirea, negațiunea omului. Guvernul care vrea să împedeca gândirea, vrea să degradeze omul la nivelul josnic al animalului. De aceea afirmă textul declarațiunii din 1793: »*Dreptul de-a manifesta gândirea sa și opiniunile sale nu poate fi interzis*«. A gândi, orice, e permis, trebuie să fie permis. Acesta text stă în contrast flagrant cu politica guvernelor despotice, care pretind ca cugetele cetățenilor să fie conforme ideilor statului, care vreau să propună civelului gândirea esențială a statului, gândirea lui politică, religioasă, înapoiată, care îl deobligă a declara că gândirea asta e și a lui, care îl amenință cu exilarea ori cu închisoarea dacă nu face această declarațiune docilă, ori dacă o face și nu o ține. Intre un atare guvern și între un sistem de incvizitiune nu există nici o deosebire.

b) *Libertatea vorbei.*

Omul se deosebește de animal prin aceea că vorbește. Vorba e distincțiunea înaltă care deosebește omul de alte ființe viețuitoare. Prin urmare e libertatea vorbei un drept al omului, recunoscut și formulat întâiadată de Revoluția franceză. Vorba e prima manifestațiune firească a libertății de a gândi. Când avem o idee căutăm a o exprima ori a o împărtăși semenilor nostri. E deci rezonabil ca statul să ne permită asta, ori e

Perge és Rozslay utóda

fabrică de mașini și de pluguri pentru economie în Oradea-Mare.

Recomandă fabricație proprie de pluguri din cea mai bună calitate. o o o

Pentru fie-care preț i-a răspundere.

Magazin mare de grape, ciururi, crama, zdrobitoare de struguri și tăietoare de paie.

iresonabil să ne-o interzică? Noi credem, că în o democrație parlamentară, unde se aplanează totul pe calea discuțiunii, trebuie să se poată zice totul liber, pentru că însăși statul are interesul cel mai mare, ca să se zică totul. Contraversele nu se mai rezolvă azi pe calea Horaților și Curaților, ele se desfac prin vorba care nivelează, dîsolvă și adaptă. Ce se exprimă, se ușurează și se alină, ce se reface, se constipează și se îndârzește. Asasinatul politic era regula în micile tiranii antice. Pentru ce? Pentru că orice libertate de vorbit și scris era oprită. Nu pumnalele înjunghiau tiranii, ci ideile liberale oprimate. Cesar nu a fost străpuns de cuțitul lui Brutus, ci de loviturile teribile ale libertății apăsate. Unde se suprimă în Rusia actuală un jurnal, se ripostează prin un atentat. În loc să curgă cerneală, curge sângele. Adevărul nu se poate îngropa. Dacă îl îngropi, el învie ca trupul lui Christos, ori se preface în pământ într'o masă combustibilă periculoasă, care explodează când corupțiunea serbează orgiile ei. Despotismul nu are nici un favor pentru un stat în timpul actual, el e inferior liberalismului progresiv, care permite publicului a-și exprima, a-și exhală, a-și elibera ori ce idee. Isoarele despotismului sunt macre, superficiale, turburi, sursele liberalismului sunt bogate, limpezi, profunde. Inconveniente ce au rezultat din libertatea vorbei și a scrisului, au fost cu mult mai mici, ca relele cauzate prin libertatea reprimată. Un guvern are azi numai alegerea între cuvântul absolut liber, ori cuvântul pus sub botniță, dar dela cuvântul înăbușit să nu aștepte nimic, și dacă vrea să aspireze la un bine, acesta poate proveni numai dela parola liberă de tot. Guvernul are nevoie să aibă un avis asupra tuturor cestiunilor, poporul să zacă înaintea lui ca o carte deschisă, pentru a alege avizurile cele mai bune ori cele mai puțin rele ca conduită politică.

Dar sunt încă guverne care nu cugetă astfel și nici nu arată dorul să cugete astfel. Ele cred în în opinia lor insipidă și imobilă, că numai ele au idei, și că orice consultare a particularilor e un lucru inutil ori timp pierdut.

După teoria asta sarbădă și răsuflată, zace tot adevărul, toată grația, toată judecata la guvern, nu la popor. Guvernul acesta nu știe, că orice guvern, fie el cât de bun, are greșelile lui, ca tot corpul, separat odată de grosul populațiunii? Cu cât trebuie să fie greșelile acestea mai mari, unde corpul legiuitor să basează încă pe un sistem censitar, care nici nu e un sistem electoral în sens liberal. Politica modernă știe, că orice adevăr democrat trebuie să izvorească de jos în sus, ca guvernele, numai atunci să pot lumina când se scoară în întunerecul masselor, că ele devin numai atunci clare, când ascultă multitudinea confusă a vorbelor tuturor. Numai în mulțimea vorbei rostită în virtutea libertății vorbei și a scrisului se poate afla adevărul fasonat, denaturat statut a ministerului, ci adevărul schinteiilor, esențial, democrat.

Guvernele sunt servite prin agenți și sam-

sari. Acestea să fie stafetele firme ale adevărului? Ei sunt mai curând glandulele inficiale între corpul democrat și între guvern, care secretează sucul adevărului turburat și necurat. Acestea spun guvernelor adevărurile de jumătate, adevărurile vechi, care nu mai sunt adevăruri, ci neadevăruri, minciuni bălțate.

Guvernul trebuie să cunoască însă situațiunea nefalsificată, căci dela asta depinde prosperitatea și vaza lui. Un guvern rău informat poate deveni desastros pentru țară. Aparatul de informațiune a guvernului e o mașină automată în care nu intră sufletul națiunii, ministrul e servit prin prefect, prefectul prin subprefect și așa mai departe, până la primari, notari, perceptori. Ființele acestea din urmă sunt încă elementele cele mai reacționare, lașe, lingușitoare.

Interesul lor e flatarea, dar nu instruirea guvernului. Faguet ne povestește un caz interesant din Franța: Un subprefect din 1870 a scris un raport asupra stărei spiritelor în arondismentul său, pe care l'a depus în mâna prefectului. Prefectul l'a citit și i-a zis după aceea ca la un confrate: *Tu spui guvernului adevărul. Dă-ți demisia și fă-te jurnalist.* Subprefectul și-a dat demisia și s'a făcut jurnalist. Aceasta dovedește că jurnaliștii sunt necesari. *»Jurnaliștii sunt oameni care nu sunt subprefecți, pentru că ei au gustul să spună guvernului adevărul.»*

Cine guvernează contra opiniei publice, escită nemulțumiri, discordie, lupte civile, erezii. Căluza guvernului nu poate fi pasiunea, ci opinia publică. Istoria e plină de exemple celebre, unde au escitat guvernele turburări și resmiriți, ignorând voințele poporului. Richelieu și Mazarin au făcut în o perioadă relativ calmă o politică în spiritul unei lupte civile. În orgoliul lor nu au ținut nici cea mai mică seamă de opinia publică. Ministrul rus Stolypin a înrăit o situație deja precară până la revoluție, prin o politică de cabinet separată de mulțimea populară. Răscoala țărănească din 1784 se putea evita, dacă funcționarismul sub conducerea indolentă a baronului Bruckenthal ar fi luat în considerare plângerile și pretensiunile poporului. O presă liberă ar fi mântuit țara de cruzimile și devastările acestei răscoale pe care noi o regretăm adânc. O revoluție nu e altceva decât o grămadă de gânduri acoperite și suprimate, care nu s'au putut exprima decât într'un act. Acela care își exprimă durerile nu le pune în acte. Violența e fapta celor obidiți, oprimați, înăbușiți.

Opinia publică trebuie să o cunoască guvernul tot-deauna, chiar atunci, când nu e aplicat a o urmări. Dar pentru a nu o urmări, el trebuie să o cunoască trebuie să fie un guvern zăpăcit, stângaciu, miop, pentru a nu o urmări.

Comisia verificătoare a IV va ține Marți ședința la orele 10 și va pertracta asupra petițiilor înaintate contra mandatelor deputaților Alexandru Vaida Voevod, Ștefan Petrovici și Dudits Endre.

P. S. Sa episcopul I. I. Pap Aradului, care a fost dus două zile la Budapesta, în afaceri importante bisericești, a sosit ieri (Vineri) seara la reședință.

M. Sa regele va sosi la Budapesta în 27 Noemvre, când va ține mesaj de tron la deschiderea ședințelor delegațiunilor.

Programul de muncă a Dietei. Dieta își va ține prima ședință în 10 Octomvrie. Ministrul-președinte va înainta proiectul de lege referitor la budgetul de stat pe anul 1907 și va mărturisii expozeul său despre starea economică și financiară a țării. Va face o privire generală asupra acțiunii plănuite de guvern. Nota caracteristică a budgetului va fi *ridicarea în mod hotărâtor a cheltuielilor*, cu cari se va încerca să țină pas și venitele.

Ministrul de comerț va prezenta cinci proiecte de lege; unul despre spriginirea industriei, despre asigurarea muncitorilor, despre libera navigare și despre statistica externă.

La serbarea din Caransebeș unde se va dezvăli mână statuia M. Sale, »Tribuna« va fi prezentată prin directorul nostru, dl Ioan Russu-Șirianu.

La serbările din 6 Octombrie ce se aranjează în Arad în onoarea celor 13 martiri au venit Maghiari înflăcărați din toate părțile. Delegația înmisă din partea Dietei, și care o formează deputații, Barabás Béla, Pap Elek, Bakonyi Samu, Steiner Ferencz, Fábry Károly, Müller Károly, Markos Gyula, Németh Imre, Keller István, Nagy György, Abrahám Dezsó, Nagy Sándor, Dobrossy Péter și Justh János, va fi condusă de președintele dietei Justh Gyula.

La statua celor 13 martiri au depus cunună.

Zichi Aladár ministrul a latere al M. S. a fost primit în audiență ieri.

Wekerle, ministrul-prezident, va călători Marți la Viena, unde va fi primit în audiență și va raporta M. Sale despre budget și despre reformele înaintate Dietei.

NOI ȘI UNGURII.

Sub acest titlu »Secolul« din București scrie:

»Rar se întâmplă să se poată ceti în presa ungurească și lucruri spuse mai cuminte despre raporturile dintre Maghiari și Români, fie vorba de Românii din Ungaria, fie vorba chiar și de reștinții României. De aceea e cu atât mai vrednic de semnalat un articol pe care-l publică ziarul »Pester Lloyd« în numărul-i dela 28 Septembrie st. n. sub titlul »România și Ungaria«.

Prilejul acestui articol îl formează faptul vizitării în masă a țării de către Românii de pretutindeni, fapt care, dupăcum se știe, n'a fost primit cu aceeași seninătate nici de toată presa și nici chiar de întreaga oficialitate din Ungaria. »Pester Lloyd« însă vine să spună un cuvânt oricum mai chibzuit și mai calm.

»Este dela sine înțeles — zice el, — să se facă »fraților de peste hotare« o primire pe cât se poate de entuziastă și să se atingă coarda naționalistă pe la numeroasele banchete și primiri, începând în accentele celor mai vii manifestațiuni inimile românești... Inșă ar fi o greșală, urmând ziarul unguresc, a se atribui acestor manifestațiuni un caracter politic, cu atât mai puțin caracterul unor demonstrații iredentiste...

Firește, așa este. Toate aceste manifestațiuni

HACKENDRE arhitect cu diplomă și măestru zidar.

Cancelarie specială: Arad, strada Kápolna nr. 4

ori asistăm astăzi nu au alt caracter de cât pe acela al accentuării unității culturale spre care întreg neamul românesc; atâta și nimic mai mult.

Dreptate are »Pester Lloyd« de asemenea să spună mai departe că toți oamenii politici ai țării noastre au convingerea făcută că »România trebuie să întrețină cele mai amicale și cele mai corecte relațiuni atât față de Austria cât și față de Ungaria;« — însă, putea să mai adauge că acești convingere, în ce privește necesitate și pentru Ungaria de a întreține cele mai amicale și mai corecte relațiuni față de România, trebuie să domnească în toate cercurile politice serioase ungurești.

Și mai departe: »Pester Lloyd« notează cu satisfacție și faptul că »Românul din regat de alt-fel și departe de a nutri sentimentul dușmăniei față de Unguri«, — dând despre aceasta și pilde din cele acestea, când cu inaugurarea pavilionului unguresc dela expoziție, etc. — Da, așa este și aceasta. Inșă noi trebuie să adăogăm iarăș, că aici Românul din Ungaria nu nutrește sentimentul dușmăniei față de Unguri, — ci numai față de sistemul, de sigur vremelnic, al opresiunii naționale ce domnește în statul vecin.

Cu alte cuvinte, la noi, la Români, nu numai oficialitatea ar fi convinsă de folosul ce ar fi, și pentru noi și pentru maghiari, ca cele două popoare să trăiască în bună înțelegere și chiar într-o strânsă unire prietenească între ele, ci aceeași convingere domnește în opinia publică, și nu numai aci la noi, în țară, ci pretutindeni, printre toți Românii. — Se poate zice oare același lucru și despre opinia publică maghiară, și mai ales despre cei cari influențează, astăzi, această opinie?

De sigur că în teorie, sau în principiu, nici printre Unguri nu poate domni o altă convingere de cât aceea a necesității traiului în bună înțelegere, în strânsă prietenie, în deosebi cu Românii, dintre toate popoarele vecine. Dar... iată unde e buba: se întreabă ce fac Ungurii, sau dacă fac ceva pentru strângerea unor astfel de bune înțelgeri?

Notează, în sfârșit, »Pester Lloyd« că »număroșii Unguri care trăesc în România« sunt tratați aci cât se poate de liberal, că »școlile ungurești, societățile și comunitățile bisericești își pot îndeplini activitatea lor fără piedică... — Ei, și dacă nu să întâmplă tot așa cu încă și mai numeroși Români și care în afară de aceasta mai sunt și autohtoni în regatul Sfântului Ștefan, — dacă acolo nu se poate zice, și n'o poate spune nici »Pester Lloyd«, că școlile, societățile și comunitățile bisericești își pot îndeplini activitatea lor fără piedică, — cine este atunci de vină că totuși, și cu toate manifestările de dorințe, raporturile dintre Unguri și Români nu sunt ceea-ce ar fi dorit și ar trebui să fie?

Căci și aceasta este un fapt; și asupra lui n'ar critica poate să se discute cât mai des, și în presa noastră și în cea ungurească.

Ultime știri.

Catastrofă pe mare. Vaporul *Charterhouse*, care ducea emigranți în America s'a scufundat în mare. *Căpitanul și șasezeci de pasageri au murit.*

Budapesta, 6 Oct. De acum începând Max Falk, care 40 de ani a fost conducător al marelui ziar *Pester Lloyd*, a trecut la scrisie și conducerea o va lua Leo Veigelsing și Sigismund Singer.

Falimentul Rusiei. *Londra 5 Oct.* Mărturisirea ministrului de finanțe a Rusiei, că statul ar avea un deficit de 155 milioane de ruble, n'a surprins de fel opiniunea publică engleză. »Daily Express« spune că Rusia are să dea faliment, iar »Daily Graphic«

susține, că stările financiare din Rusia sunt cu mult mai triste, decât cum le înfațișează ministrul de finanțe.

Judecați la moarte. *Petersburg, 5 Oct.* Tribunalul maritim din Kronstadt a adus judecată de moarte contra alor 19 matrozi răzvrățiți. Sentința a fost: *executare prin glonț.* Condamnații, cari au fost legați de stâlpi, au cântat Marseilliesă pânăce glonțul nu le-a stins viața

Fabrică de bombe. *Charkow.* Poliția a descoperit o fabrică de bombe; s'au găsit două bombe încărcate și 60 goale, precum și materii explozibile. S'au arestat 2 lucrători.

Țăranii ard grâul. *Odesa.* Țăranii au ars 27.000 măgi de grâu pe moșia Karbina aparținând principesei Wjazemsky.]

Doi ministri spanioli răniți. *La-granja.* Automobilul în care se aflau ministrii finanțelor și marinei s'a resturnat înainte de sosirea lor la Granja.

Șoferul și ajutorul său au fost svârliți afară din trăsura răsturnată. Ministrul marinei este rănit la urechi și frunte; ministrul finanțelor are contuziuni pe tot corpul. Rănilile ministrilor sunt însă fără gravitate.

O nihilistă arestată în Franța. *Toulouse.* Nihilista arestată de curând aci și care declarase că a venit să omoare pe un mare personaj rus, a mărturisit că este originară din Brest, că se chiamă Jeanne Tilly și că a făcut cunoștința unui student rus la Paris. Continuă a afirma, că comitetul revoluționar din Lausanne i-a dat ordin să asasineze pe un personaj rus.

Ocuparea Cubei. *Berlin, 5 Octomvrie.* După informațiile sosite din New-York, cabinetul din Washington, ce a ținut Marți ședință sub presidența lui Roosevelt a declarat categoric, că ocuparea Cubei din partea Statelor-Unite este numai ocupare de tranziție. E convins, că congresul nu va lua hotărâre contra intențiilor guvernului, Guvernul în timpul cel mai apropiat va da publicității câteva corespondențe din cari se va vedea lămurit, că Roosevelt de luni întregi, deja înainte de trimiterea comisiei în Cuba, s'a ocupat de chestia susținerii păcii.

Conflictul turco-italian. *Constantinopol 5 Octombrie.* Intre Poartă și între Italia e în pregătire izbucnirea unui conflict din cele mai strașnice, de oarece Poarta n'a dat încă nici o importanță conzului Galanti, numit la Prizrend.

Din România.

Inaugurarea statuei lui Alexandri. S'a stabilit în mod definitiv, ca solemnitatea inaugurării statuei marelui și nemuritorului poet V. Alexandri să se facă în ziua de 15 Octombrie a. c.

La această mare solemnitate va asista și M. Sa Regina.

Delegați de prin toate părțile vor veni de asemeni să asiste la inaugurarea statuei bardului dela Mircești.

Se așteaptă sosirea I. P. S. S. Mitropolitul Parthenie Clinceni, care face parte din comitet, pentru a se întocmi programul solemnității.

Ziua de 15 Octombrie va fi o zi de sărbătoare pentru întreg neamul românesc.

Pentru abonenți!

Rugăm stăruitor pe toți cei în res-tanță cu plata abonamentului să binevoiască a trimite neîntârziat sumele ce dătoresc. Am intrat în ultimul pătrar de an, și cum abonamentul este a se plăti înainte, e de rigoare ca toți să-și aibă plătit abonamentul. In caz contrar ne vom simți îndemnați a sista trimiterea ziarului.

Administrația.

O vorbire.

E de remarcant primirea îndeosebi de caldă ce li-s'a făcut Făgărășenilor din București. Explicația se poate vedea și în vorbirea ținută de dl *Al. Ciurcu*, ajutor de primar, care a arătat cum **Românii din Făgăraș au luat parte la războiul pentru independența României.**

Iată vorbirea:

Fraților iubiți!

N'am de gând să fac un discurs, ci să vă vorbesc în chip cu totul familiar și am dreptul să vă vorbesc așa, fiindcă și eu sunt tot de ai vostri.

Și eu sunt din Țara-Oltului, din patria lui Radu Negru, o știți prea bine.

Dacă am fost mișcat adânc, când am avut deosebita cinste de a primi în numele Capitalei regatului pe atâți alți frați din țările vecine, vă puteți închipui de ce emoțiune sunt cuprins când am aci în fața mea, pe însiși conjudețenii din districtul în care am văzut lumina zilei, unii chiar foști tovarăși de copilărie, alții foști camarazi de școală.

De aceea nici n'am mers la gară ca să vă întâmpin, căci prea-mi erați apropiați și am ținut ca la primirea voastră orașul București și fie reprezentat prin Români ce nu-și trag originea de peste Carpați.

Tot așa doresc ca și acum alții să vă vorbească și să vă spună mai multe, să vă manifesteze în vorbiri frumoase și înălțătoare dragostea fraților de aici.

Eu țin să vă mulțumesc că ați venit, unii chiar pe căi depărtate, ca să admirați această frumoasă expoziție, ca să vă dați seama de progresele realizate de România, mulțumită activității întregului popor român și să vă îmbărbătați de cele ce veți vedea. Și vă mai mulțumesc că ați adus cu voi pe un veteran al războiului independenței pe pieptul căruia strălucește *Trecerea Dunărei și Virtutea Militară.* Cu această ocazie pot să vă amintesc că acesta nu e singurul Făgărășean care a luat parte la acel războiu. Mă aflam pe vremea aceea la ziarul »Românul«, împreună cu un alt compatriot al vostru, *Teofil Frâncu*, care a trebuit să se exileze pentrucă în conziliul județean din Făgăraș, în calitate de procuror, a vorbit românește, cu toate protestările căpitanului suprem, care-l somă să vorbească ungurește. *Abea se declarase războiul și ne pomenirăm cu o droaie de Români din ținutul Făgărașului, care ne rugară să intervenim la ministerul de războiu ca să fie primiți în armata română cu gradele ce le aveau în armata austriacă, sau chiar ca simpli soldați. Am intervenit împreună cu regretatul Frâncu pe lângă generalul Fălcoianu și am reușit a face ca acești bravi Făgărășeni să fie primiți în rândurile armatei române, care după 200 de ani mergea din nou la botzul focului. Unii din ei și-au lăsat oasele pe câmpiile Bulgariei, alții, mai norocoși sunt și azi în viață, ca să se bucure de roadele jertfei lor, ca veteranul Radu Damaschin, din Cârțișoara, cu care avem acum fericirea de a stă la masă.*

HARTMANN JÁNOS

ARAD

Strada Kazinczi Nr. 11.

Atelier de mase de biliard, cheiuri, plumbi și alte lucruri pentrucafenele

Studiile de specialitate mi le-am câștigat în cea mai mare și bună fabrică din Paris. Mese de biliard le blanșez în ori ce blanșă fără nici o lipire, pe cari apoi plumbii nu sar. La invitare merg ori și unde și în provincie, ducând pănură de a mea. Pentru lucrurile cumpărate din atelierul meu mai ales pentru cheiuri, iau re spundere un an de zile.

Pe lângă prețuri moderate vând și cumpăr plumbi folosite.

Pentru serviciu prompt și bun iau garanță.

Cheiuri făcute după modelul francez în ori ce mărime dela cor. 2—100. Mese de biliard vechi le transform în noue și le schimb.

Curând după primele ciocniri dela Grivița, vizitând pe răniții la Turnu-Măgurele, găsim în ambulanța de sub îngrijirea dnei Maria C. A. Rosetti, zăcând pe patul de suferințe pe tinerul sublocotenent Stanciu, din Viștea și mare fu emoțiunea mea când îmi spuse că e nepotul altui erou, al căpitanului Stanciu, un fost bun prieten al tatălui meu. Tinărul Stanciu fusese printre cei dintâi la asaltul Griviței și pe pieptul său strălucea *Virtutea Militară*.

Pentru cei cari cunosc fama foștilor grăniceri de dincolo, lucrul pare firesc, căci e știut că Românii din ținutul Făgărașului au fost totdeauna niște viteji, cari au dat împărăției austriace mulți eroi.

Tot din acest ținut a răsărit, între alții și eroul Ursu, din satul Mărgineni. Din simplu soldat el a fost făcut baron și a fost penzionat în gradul de colonel căci dacă ar mai fi rămas în activitate ar fi trebuit să ajungă la gradul cel mai înalt în armata austriacă.

Tot de pe Valea-Oltului, din Avrig, a venit aci un apostol al românismului, George Lazăr, al cărui moment l-am vizitat zilele trecute.

Și câți alții pe cari ar fi prea lung să-i pomenesc.

Ca reprezentanți ai unui popor erau vă rog să ridicăți împreună cu mine paharele voastre în cinstea altui erou, pe care îl avem noi aci, care cu sabia și cu înțelepciunea lui a înălțat sus de tot numele de Român. Acest erau l-ați ghicit fără să-l numesc.

Trăiască M. S. Regele Carol I!
Trăiască M. S. Regina Elisabeta!
Trăiască Dinastia Română!

Academia de marină din Fiume.

Fiume, 4/X 1906.

Duminea trecută am fost pentru prima-ora la Academie, numai ca să mă întâlnesc cu toți 4 cadeții români: anul II, *Constantinescu* și *Georghiu*; anul I, *Panteli* și *Georgescu*.

Când te preumbli pe Corsoul *Deac* pentru a merge în grădina publică, treci pe lângă Academia de marină, care e așezată în locul cel mai de frunte al orașului și e îngrădită cu gard de fer, iar parcurile frumoase, compuse din arbori uriași de dafin, ce răspândesc un miros plăcut, se văd din depărtare. La intrare pe poarta Academiei te întâlnești cu *soldatul de pază* (varda) care apoi te informează, că pe care parte să mergi. Din norocire am ales bine timpul vizitei (5 ore d. a.) căci elevii chiar se reînturnau dela preumblare, când preumblându-ne împreună prin parcuri i-am întrebat multe cele și ce să refere la Academie.

TEATRUL LA NOI.

În timpul petrecerii mele la București, întâmplător am avut întâlnire cu un simpatic actor: Ioan Popea. E transilvănean. A și venit odată în mijlocul nostru să-și arate puterea de artist în »Năpasta« lui Caragiale, ce s'a predat în Sibiu ca prilejul sfințirii catedralei metropolitane. Acum trăiește în București așteptând ocazia bine venită să fie angajat la teatrul național.

Ne luasem în vorbă despre nevoile noastre și despre acele nevoi, ce le întâmpină un actor în drumul său atât de puțin umblat la noi.

Din vorbele și din ideile lui deslucitor spuse, înțelesesem, că ar fi foarte bucuros să se vadă reîntors iarăși în mijlocul nostru, unde să facă servicii bune și folositoare Thaliei române. Bine înțeles în schimb, când i-s'ar asigură o leafă oare-care, ca o condiție neapărat de lipsă pentru susținerea traiului său.

Și involuntar gândul meu a sburat departe la acel modest actor dramatic și artist desăvârșit, care fără nici o pretenție, fără nici un reclam, cutrieră în vre-o căruță simplă a cutărui țaran centrele românești, dând reprezentații teatrale. Mă gândeam la Z. Bârsean și la Turneul său artistic, ce l'a făcut în acest an. Și gândeam: în sufletul seu curat de muncitor cinstit, cât entuziasm și idealism cuprinde întreaga inimă de artist a lui Z. Bârseanu, care fără să se uite la multele neajunsuri ce le întâmpină, aduce aceasta jertfă națională, jertfindu-se pe sine.

Dar tot atunci un gând dureros m'a cuprins, gândul, că odată însuflețirea și idealismul lui fie

lată ce 'mi comunică elevul român Constantinescu despre Academie:

Academia până la anul 1857 era în Veneția. În școală se predau cursurile în limba nemțească. Are 3 etaje și un parc mare, care să întinde în față și la spatele ei. Parcul din față Academiei e împărțit în două. O parte e pentru anul al IV-a și cealaltă pentru al III-lea. Partea din spate e împărțită tot în două, pentru anul II și I.

Fiecare an are câte un loc pentru Tennis. Afară de Tennis mai au și un loc comun, unde să joacă Fussball (minge de picior).

Anul al III-lea are popice, al IV-lea are Casină care e frecventată în timpul liber.

Obiectele principale ce le învață sunt matematicile. Mercurea și Sâmbăta după masă sunt exerciții maritime. Se exercită cu vaporul sau cu luntrea, iar când e vânt cu pânze (vele). Comandantul Academiei e un comandor (Liniensschiffscapitan).

Pentru fiecare clasă e destinat câte un căpitan, care îngrijește de cele necesare. În fiecare zi face un ofițer inspecție în Academie.

Se învață în școală limba engleză, franceză, croată și italiană. Limba ungară e facultativă și e impusă numai Ungurilor, cari sunt în număr de 21 în toată Academie. Cadeții români sunt 3 din *București* și 1 din *Buzău*.

Românii din anul al II-lea au primit încă de anul trecut (pe la Crăciun) distincție pentru că studiază bine.

Acum 6 ani au mai fost 2 Români în această Academie, cari acum sunt sublocotenenți în România. În Academie majoritatea sunt Nemți, sunt apoi Croații, Italianii, etc.

Elevii români *Panteli* și *Georgescu* au depus cu succes examenul de primire și acum poartă uniformă austriacă.

Toți patru Români mi-au laudat mult Academie, și zic că nu se va afla în toată Europa o școală militară mai bine organizată ca aceasta.

Raportor.

Afaceri școlare.

În numărul 173 al acestui ziar sub titlul »Salarele învățătoarești« a apărut un articol din penna P. O. domn *R. Ciorogariu*. În acest articol ne arată dl autor, că Ven. Conzistor se ocupă serios cu chestiunea urcării salarelor învățătoarești. Această veste îmbucurătoare este un balsam pe rana suferințelor noastre a tuturor învățătorilor, căci noi credem, că toate Ven. Conzistoare se vor ocupa cu această afacere atât de importantă. Ne arată mai departe remediile sulevate de unii învățători (precum și

cât de mare, totuși trebuie să fie îngenunchiat de trista realitate, dacă de cu vreme nu i-se vor întinde mijloace trebuincioase pentru ușorarea muncii cinstite și aducătoare de foloase ce o săvârșește. Z. Bârsean deși a fost bursierul »Societății de fond pentru crearea de teatru român«, azi între el și aceea nu mai există nici o legătură de îndatorire, nici de ajutorare. Tot ce el face, o face numai din dragoste pentru neamul său, ajutat numai de propriile sale puteri și de o remunerație slabă din partea obștei românești.

Ori care cugetător vede însă, că se simte necesitatea la noi a unei mișcări teatrale mai pronunțate și până la acel leat al anilor, când la răvașul vremii vom putea și noi creșta marelui edificiu de teatru românesc. Și de ce? Pentru că se recere să ținem pași cu alte popare mai culte de cât noi. Pentru că publicul românesc în mare parte, cunoaște literatura maghiară dramatică tot atât de bine, ca un Maghiar cult, până când despre cea săracă a noastră, n'are nici idee.

Și nu exagerez nimic, când mărturisesc, c'am fost în multe case de ale inteligențelor noastre, în a căror bibliotecă am văzut toate scrierile dramatice din literatura maghiară, iar din literatura noastră nici un fel de carte.

Din mișcarea teatrală mai intențivă, ce s'ar porni, am scoate multe foloase. Mai înainte de toate ne-am cultivă, am încălzit la sinul nostru și pe acele suflete răzlețe, cari bucuroși înoată în apele culturii străine și i-am reîntoarce dela povârnișul perzării. Am învățat publicul auditor la o rostire corectă românească, la accentuare perfectă și mai presus de toate am formă public matur pen-

netemeinicia acelor) la rezolvarea chestiunii. Cum-că acele remedii nu pot fi folosite la ajungerea scopului, dl autor ne argumentează pe deplin.

În fața argumentelor Dsale nici un învățător sau altă persoană nu ne va dovedi contrarul. Foarte adevărat! Numărul școalelor nu se poate reduce, precum nici a posturilor învățătoarești, și dacă e vorba pentru susținerea și sporirea școalelor și a posturilor învățătoarești, argumentele sunt multe, însă contra nu. Și cel mai puternic argument, cred că este acela: Școalele în parte cea mai mare le-am erezit dela părinții noștri și s'au întemeiat în timpuri mai grele. Acei întemeietori nu ne-au dat voie să le nimicim și împuținăm, ci să le sporim și aducem la stare înfloritoare. Apoi numărul copiilor obligați de școală crește din an în an și poporul simțeste tot mai mult lipsa de învățătură. Reducerea sau împuținarea școalelor va trage după sine urgia nepoților și strănepoților noștri.

Al II-lea remediu sulevat de alți învățători este centralizarea salarelor prin o repartitie generală din partea Ven. Conzistoare. Că aceasta nu e posibilă, dl autor ni-o dovedește prin argumentul cel mai puternic, că e în contradicție cu autonomia parochiilor.

Prin articolul său, dl autor a făcut mare bine învățătorimei, căci de o parte a delăturat susținerea acestor păreri greșite, iar de altă parte a dat ocaziune învățătorimei și altor persoane cu tragere de inimă către școală, să se ocupe cu aflarea mijloacelor pentru urcarea salarelor.

Vorbă să fie. Chestiunea e greu de rezolvat, când se razimă numai pe umerii unora. Să fie condus fiecare suflet românesc de adevărata iubire și să lucreze cu zel pentru școală, afacerea aceasta s'ar rezolvi iute, căci și mijloace s'ar afla repede. Dacă toată inteligența noastră și cu deosebire protopresbiterii și preoții îndemnați de adevărata iubire către cauza școlară ar lucra cu neobosite puteri pentru luminarea poporului în afacerea salarelor, reușita ar fi sigură în cel mai scurt timp.

Cum au purces organele noastre bisericesti la urcarea salarelor la minimum de 300 fl.? Poporul nostru era datat a plăti pe învățătorul său cu suma de 80, 100, 150 fl. la an. Vine legea despre urcarea salarelor. La început chiar și persoanele din fruntea afacerilor noastre bisericesti se îndoiu despre posibilitatea urcării. S'a decis urcarea, s'a pus în mâinile bravilor protopresbiteri și preoți, cari au lucrat cu neobosite puteri, au luminat poporul. Au îndemnat întâiu pe cei accesibili, și dela aceia au luat exemplul și cei încăpăținați și iată că le-au succes urcarea.

Eram student în teologie pe acea vreme și

tru teatrul românesc, ce are să fie. Dezvoltându-i de pe acum gustul pentru teatrul românesc, la vreme va aduce bucuros cu mai multă dragoste jertfe pe altarul Thaliei române.

E mare partea publicului românesc și acum, care este tot atât de primitivă în ale dramei ca și publicul de pe vremea ivirii lui Millo. Strâmbarea din umeri, schimonosirea feții, țipetele fac asupra lui mai mare efect decât ori-care dramă de a lui Caragiale. Dacă deci numai atunci ne vom gândi să ridicăm publicul dela această stare primitivă când vom avea teatru românesc, lucrul va merge mai greu și vom întâmpina mai multe neajunsuri.

Și toate aceste îndrumări spre bine și atât de folositoare, mai sus înșirate, s'ar putea face ușor.

Avem câteva puteri bune: Z. Bârsean, I. Popea, A. Bănuț, T. Moraru, apoi dșoara Brașoveanu. Societatea de fond pentru crearea de teatru românesc ar lucra înțelepțește dacă n'ar lăsa răsleț aceste puteri, ci mai angajând încă o actriță și dându-le o leafă anumită, să formeze din ei o trupă ambulantă, care să dea reprezentații teatrale în toate părțile locuite de Români. Din banii încuși o parte să se dea societății pentru fond, iar cu cealaltă să se acopere cheltuielile.

Astfel deodată am ajunge la două foloase; pe deoparte și trupa ar contribui într'un mod neobișnuit la sporirea fondului, iar pe de altă parte — precum spusesem mai sus — am formă public matur, care să înțeleagă roșul teatrului la noi.

Dacă în ăst mod se va purcede, cred, că am ajunge cu pași mai repezi la realizarea viziunii noastre neîmplinit.

Petru E. Papp.

treb pe un preot din tractul Alba-Iulia: Nu se poate să răspundă aceluia, pentru că dl protopop Nj... Ivan, pe care azi l'a trimis Dumnezeu în tractul nostru, a știut însuși peșterile cele mai sărace au primit urcarea sa... aproape fără nici o contradicție.

Așa a făcut dl protopop Furdul în tractul Câmpeni, unde și edificiile școlare în partea cea mai mare erau necorăspunzătoare și i-a succes și urcarea salarelor la acel minim, dar i-a succes să zicăscă și edificiile școlare, cari azi se înalță ca tot atâtea altare ale culturii poporului nostru prin comunele împrăștiate de munie. Așa s'a făcut în toate tractele și în ziua de azi tot numai așa se rezolvă chestiunea urcării salarelor și a solvării regulate, dacă tot acele persoane marcante în viața școlară se vor pune cu trup cu suflet, mustră, certând, îndemnând cu vreme și fără vreme, după cum zice apostolul, și izbânda va fi sigură.

Să zicem că autoritățile noastre bisericesti urcă salarele la un minim de 1000 cor. Acest deciu e să se aduce în îndeplinire. Comunele bisericesti luminate prin circulare trimise anume și prin vorbirile domnilor protopresbiteri și preoți în partea cea mai mare vor primi fără rezistență. Aceasta o vor face toate comunele, cari au fonduri mai contribuind ceva ca să se ajungă. O parte face și comunele, a căror locuitori sunt bine situați materialicește și sunt mai în populate. Vor rămâne comunele sărace, cari au puțini locuitori și locuitorii sunt slab situați materialicește, precum sunt mai multe în Bihor. Pentru ajutoarea acestora se face o colectă generală în întreaga metropolie și când e vorba de un scop așa mare precum este susținerea și prosperarea școlilor și preste tot educațiunea poporului, nu trebuie să existe persoană, care să nu sacrifice din puțul său. Din sumele colectate se va înființa un fond pentru ajutorarea parochiilor sărace la susținerea școlilor.

În ce privește solvirea regulată a salarelor, n'ar fi tocmai greu de făcut, dacă iubirea și buna-voință a comitetelor parohiale nu ar lipsi. Se poate anul școlar. Învățătorul intră în funcțiune, epitropia nu dispune de bani. Ce e de făcut. Se autorizează epitropia a contrage un împrumut de la o bancă cât face jumătate din salariul învățătorului pe 6 luni, din Septembrie până în Martie, și din aceste parale se solvește regulat leafa fiecăre lună. În timpul acesta se colectează ani din repartiție și dacă se încasează toți banii atunci se plătește și cambiul, și de aici încolo începe plățirea din salariul încasat și abia s'a plătit mai mult cu 7—8 floreni, ceea-ce cred că e înimica, când te gândești numai la mizeria ce închipină bietul învățător din cauza neplătirii regulate a salarelor.

Deci părerea mea este, că chestiunea cu salarele învățătoarești nu ar fi tocmai greu de rezolvat, dacă fiecare bun credincios al bisericei noastre ar da ajutorul posibil. *Un învățător.*

NOUTĂȚI.

ARAD, 6 Octomvrie 1906.

— **Al II-lea Concert al »Reuniunii din Sibiu«.** După reprezentațiile lui »Moș Ciocârlan«, cântăreții și cântărețele din Sibiu, s'au mai produs într'un concert înainte de a ne părăsi.

Buna faimă a corului și a celui ce îl diriguie se vede pe toți să se grăbească să asiste și la această sărbătoare muzicală românească.

Cântările religioase, »Irmosul dela intrarea în biserică« și »Concertul« de Muzicescu, au fost executat în chip minunat; de asemenea și cele două compoziții ale domnului Kirchner, în care a plăcut mult vocea de contraltă a d-rei Delia Olariu.

»Hora Dobrogeană« însă cu frumoasa-i stilizare populară a cucerit pe toți.

Doamna Lucia Cosma, cu vocea sa limpede de soprană, care a plăcut atât de mult în »Moș Ciocârlan«, a pus mult suflet cântecelor »Sub fe-reastra mândrei mele«, »Știi tu mândro« și »Mugur mugurei« de Dima, însuflețind pe toți.

O impresie frumoasă a făcut și doamna Crișan cu vocea-i de soprană dramatică împreună cu domnul A. Niculescu, baritonul nostru prețuit și de Sibieni, cum și orchestra și corul în executarea baladei »Mama lui Ștefan cel mare« Dima.

După cântarea minunată a bucăților »Pe tine te laudăm« de Bena, »Colinda« de Tschaiowsky, și »Două inimi nu-mi dau pace«, doamna Tritean a cântat, acompaniată de orchestră, greaua »Arie a Ofeliei« din Hamlet, de A. Thomas, dând la iveală frumoasele calități ale vocii sale de soprană, cu mare strălucire în triluri și în treceri dela un registru la altul. Adevărate ovații s'au făcut dnei Triteanu după această bucată de de muzică clasică.

»Fântâna cu trei izvoare« de Dima și »Morarul« de Kiriac au fost cântate cu aceeași putere de interpretare de acest cor fără seamăn. După ce s'a repetat »Morarul« dl D. Popovici (Bayreuth), directorul Conservatorului a dat o cunună de lauri cu panglici tricolor vestitului cor din Sibiu.

D-na Lucia Cosma a cântat apoi întovărită de orchestră aleasă »Rugăciune a Elisabetei« din »Tanhäuser« (Wagner) și »Cântecul Solvegiei« din »Peer-Gynt« (Grieg), în care puterea sa de interpretare a trecut marginile desăvârșitului, atât de fin reda în triluri de privighetoare admirabilul motiv popular scandinav. Cu acest prilej și mai mult am observat înalta cultură muzicală a d-nei Cosma.

Apoi d-na Veturia Tritean a cântat câteva doine, dintre cari au plăcut foarte mult cele două bucăți ale tinărului compozitor Tiberiu Brediceanu, căruia i-s'a făcut ovații. D-na Triteanu cântă cântecetele noastre populare cu atâta foc că a fermecat întreg auditorul.

Concertul s'a sfârșit prin execuția de către cor și orchestră a admirabilei compoziții »Vântul« de Kirchner în care sunt câteva minunate efecte simfonice.

În ast chip s'a sfârșit sărbătoarea muzicală ce ne-au prilejuit-o cântăreții Sibieni, cu un adevărat triumf pentru muzica noastră națională și o pildă vrednică de urmat de societatea noastră aleasă.

(»V. Națională« dela 3 Oct.)

— **Examenul de calificare** pretească pentru candidații de preoție din diecesea Aradului se va începe Luni la orele 9. Vor fi admiși numai cei ce și-au înaintat recursurile în regulă.

— **Regretabil.** În un ziar de frunte din capitală a apărut un articol nedrept și infam la adresa noastră. Îscălitura e făcută de un Slovac renegat, care nu știe nici o vorbă românește, nu ne cunoaște neamul, n'a avut prilejul să-l esamineze mai de aproape, cu bărbații nostri politici n'a discutat nici odată, din literatura noastră n'a citit nici puținele traduceri, ce s'au făcut în limba maghiară.

E din cale afară regretabil, că cineva se girază de judecător asupra noastră, când nici nu ne cunoaște.

— **Trenurile**, au sosit azi în gara din Arad numai cu o întârziere de jumătate de oră.

— **Și se duc** cu miile fericiții cetățeni ai statului maghiar. Vaporul »Panonia« a plecat ieri cu 1932 de emigranți spre America.

— **Lueger**, primarul Vienei e grav bolnav de diabet. Picioarele îi sunt umflate și pline de răni.

— **Din statistica** edată de ministrul de interne a Angliei reese, că în Londra în anul trecut au murit de foame patruzeci și nouă de oameni.

Câți ar muri la noi, dacă n'ar emigra în America!

— **Teatrul din Nancy** a ars cu desăvârșire. Pagubele se urcă la 800.000 franci.

— **O durere.** Un preot, ce poartă frumosul nume de Sălăgean, zilele trecute își ducea băeții la școală. Pe tren cât a călătorit, n'a schimbat cu băeții nici o vorbă românească, — căci nu știu — ci numai tot ungurește.

Preot român, ce trăește cu prescură românească, din sudoarea a celui popor, a cui limbă o desconsideră!

Ajungă-l blăstămului neamului și durerea celor întristați pentru aceasta purtare infamă, față de dulcea limbă a mamei sale.

— **Examne.** Inflăcărătul naționalist din Nădab Adrian Popescu a depus la Cluj al doilea rigoros cu succes strălucit.

Îi trimitem felicitările noastre!

— **Poșta din Ghioroc.** La administrația noastră zilnic sosesc scrisori dela abonații noștri, în care se plâng, că nu primesc regulat foaia. Se înțelege, că neregularitatea nu zace la noi, căci doar e în interesul nostru să fim cât mai punctuali cu expedarea foii. Neregularitatea o găsești însă la poștă.

Iată de pildă ce s'a petrecut la poșta din Ghioroc. Abonații noștri nu primesc foaia săptămâni întregi, căci numerii erau puși la o parte la poștă și la luna vânduți la Jidanul din sat. La această poștă s'a descoperit însă și alte lucruri detestabile. S'a adevărit adevă, că șeful poștei, Tiroler, a desfăcut pachetele sosite pe adrese străine și scotea din ele, ce-i venea la socoteală. S'a făcut perchiziție la susnumitul șef, și s'au găsit la el nenumărate obiecte prețioase, ce se considerau pierdute. A fost dat pe mâna poliției și deținut. Azi e suspendat.

Bine înțeles despre aceasta pungășie, zierele maghiare n'au nici un cuvânt de spus, ci tac, tăcerea peștelui. Curioasă tactică!

— **Sultanul** suferă de o boală foarte gravă. Consultarea medicilor nu poate fi perfectă, căci sultanul nu îngăduie nici unuia să se apropie de el. Constatarea boalei se face deci numai după spusele sultanului: Medicul german, Bergmann a fost plătit până acum cu 320.000 franci. Se svonește, că sultanul suferă de boala sa în grad atât de mare, încât nu poate să se ocupe cu agendele statului, ci le conrede fiului său, Burham Eddin. Cine are să-i fie urmaș, nu se știe.

— **Convocare.** La cererea mai multor meseriași și calfe române din Arad prin această convoc și rog pe toți meseriașii și calfele române din Arad, ca membri ai »Asociațiunii naționale aradane«, ca pe ziua de Duminecă în 7 Octomvrie st. n. a. c. la orele 10^{1/2} să se întrunească la conferință intimă în sala »Casei Naționale« din Arad.

Arad, la 23 Sept. 1906.

Petru Truția,

dir. al »Asociațiunii aradane«.

— **Moartea rabinului din Sadagura.** Un eveniment de un gen cu totul special, au fost scenele cari s'au petrecut la moartea rabinului făcător de minuni din Sadagura (Bucovina) care s'a întâmplat alaltă-seară.

De când starea sa devenise critică, soseau zi și noapte telegrame din toate părțile lumii. Numai în ultima săptămână au sosit 5000 de telegrame.

Tot atât de numeroase a fost afluență de străini din Rusia, România precum și din interiorul țării.

Mai multe mii de persoane stăteau eri în jurul castelului jelind și isbucniseră în furtunoase strigăte de disperare, când pela orele zece seara, se anunță moartea rabinului Israel Friedman.

Cel puțin 10.000 de oameni urmau, la orele 3 dimineața, sicriul la cimitir.

Rabinul făcător de minuni lasă în urmă-i o văduvă cu șase fii și trei fice, dintre care cea mai tânără e în vârstă de opt ani și e deja logodită.

Rabinul încasa anual sume enorme, pe cari le

SEGEDINUL E ORAȘ VESTIT

Acolo se pot căpăta cele mai ieftine Oroloage și bijuterii, mai ieftine de cât ori unde. Nu-i de lipsă să ne dăm bani în mâni străine. Cine vrea să se convingă despre toate acestea, să ceară un catalog mare ilustrat, ce se trimite gratuit, dela Scheiner S. a. m. u., Jnyvargiu în Szeged. Acolo se capătă un orologiu de argint dela 5 floreni începând, inel de aur, cu 14 carat dela 2 fl. 50 cr. în sus, cercei de aur dela 1 fl. 50 în sus, lanț (colier) aur 4 fl. 50 cr. un orologiu de nikel dela 2 fl. 50 cr. în sus, un vecker dela 1 fl. 50 în sus.

cheltuia în cea mai mare parte pentru scopuri de binefacere.

Totuși întreținerea casei costa anual o sută de mii de franci.

Membrii de sex feminin ai familiei, sunt dame foarte elegante și și comandă toaletele la Paris și Viena.

— **Una la zi.** Pe bulevard în București un birjar mâna caii în galop. Un ștregar de student îi iase în cale și-l oprește zicându-i.

— Ai timp dle?

— Da, coconășule!

— Atunci de ce grăbești?

Și plecă mai departe.

— **Marina americană.** Se anunță din Washington, că sub direcțiunea biroului echipamentului ministerului marinei, s'au efectuat pe coasta Pacificului lucrări importante, ca să se dea o mai mare extensiune întrebuințării telegrafiei fără sârmă. Acele lucrări costă 1.625.000 lei, și câteva stațiuni au și început să funcționeze. Alte posturi vor fi de asemenea stabilite la Filipine, și s'au dat ordine tuturor vaselor flotei Atlanticului cari posedă aparate de telegrafie fără sârmă, ca aspirații de marină să se specializeze în întrebuințarea și primirea telegramelor. Toți aspirații vor trebui de altfel să familiarizeze cu codul special telegrafic.

— **Trustul apei din Iordan.** Colonelul american Clifford Radond directorul »Companiei internaționale de apă din Iordan« a obținut dela guvernul turcesc monopolul traficului de apă din Iordan. Transportul de apă din istoricul fluviu e destinat pentru botezuri. Apa se sigilează în vase sub supraveghierea patriarhului din Ierusalim. Sigilul e al guvernului turcesc.

Clienta cea mai bună a acestei ape pretinse sfințite e... America de Nord.

— **Ochiane în armata rusească.** Ministerul de războiu a luat măsuri ca în regimentele de munte să se introducă ochiane, pentru explorarea vizuală a terenurilor.

Fiecare companie va avea ochiane; unul; sergentul, 4 căprarii și unul un fruntaș.

— **Un curios caz de flagelație.** Se anunță din Berna, că în satul catolic Obervaz, din cantonul Graubünden, două-spre-zece fete și femei tinere s'au lăsat a fi biciuite pe trupul gol și să li se ia sânge de către un paracliser în vârstă de 60 de ani, de oare-ce credeau că aceasta era spre izbăvirea lor și a celor-l'alți oameni precum și spre mântuirea sufletească a celor morți.

Paracliserul a convins pe femei să se supună la această procedură, arătându-le scrisori falsificate pe cari susținea că le-a primit dela mai mulți preoți de vază ai cantonului, precum și prin stăruințele sale verbale.

Paracliserul a fost arestat.

— **In Arad,** strada Forray-u. 2/b, vis-à-vis de drogheria Nádas, orolojerul și juvraul

Zinner Vilmos

desface prăvălie de oroloage și juvaerice, ba chiar vinde prăvălia.

— **Femele engleze,** nici odată nu folosește la față decât »Lapte de castravete« ce se găsește în adevărata calitate engleză în farmacia Balassa K., în Budapest—Erzsébetfalva. E de efect sigur și e nesticăcios, ce deja după folosire de 2—3 ori înlătură ori-ce pete de pe față și aceleia îi dă tinereța și fineța.

Să grijim ca pe fiecare sticlă numele »Ballassa« să se găsească. Sticla cu 2 coroane, săpunul englez de castraveț 1 cor., pudră de castraveț 1.20.

Se află în toate farmaciile. Prin postă se capătă din farmacia lui Ballassa Kornel, Budapest — Andrassy-ut 47.

Se capătă în Arad la farmacia Földes Kelemen și la drogheria lui Vojtek și Weisz.

— **In exclusiva magazină a fabricii de pânuri au sosit noutățile de toamnă.** O întreagă uniformă de haine bărbătești 3 metri pânură de lână fl. 3.90, 4.45, 5.40, 6.60, 7.95.

In provință trimitem mustre. Pentru un pardesi ori palton 2.20 cmt. fl. 6.60—7.50.

Peptare după moda franceză în prețurile cele mai convenabile.

Pentru copii se capătă remășițe. Cu stimă: **Leichner és Fleischer** magazinul fabricii de pânuri în Arad, Szabadságtér 17.

— **Wolf J.,** pantofar de ghete femeiești și bărbătești Arad, strada Weitzer (palatul minorității).

— **Atragem atențiunea on. p. asupra anunțului alui Glvk Sándor.**

— **Atragem atențiunea on. public cetitor asupra anunțului Gruner és Varga,** ce-l publicăm în altă parte a ziarului.

— **Atragem atențiunea on. cetitori asupra anunțului lui Pártos Lajos.**

— **Atragem tențiunea on. public asupra anunțului Fischer Simon,** care-l publicăm în altă parte a ziarului.

— **Atragem atențiunea asupra anunțului alui Winkler József.**

— **Atragem atențiunea on. public asupra anunțului Singer A.** care-l publicăm în altă parte a ziarului.

— **Au sosit bijuteriile de moda cea mai răspândită.** Mare asortiment de tacămuri de argint. Orologie de buzunar de aur, argint și oțal. Un departament separat se găsește fabricațiunii de argint china de prima calitate.

Grallert S. és fia, Arad, Piața Andrassy nr. 22.

BIBLIOGRAFIE.

In tipografia Diecezei Aradului a apărut *Că-lindarul pe 1907*, un volum ilustrat cuprinzând 180 pagini text. Prețul 40 fileri.

A apărut în Tipografia Diecezană din Arad: *Elemente de geografie și constituție* pentru clasele primare, de I. Vuia, învățător. Aprobate cu decizia Venerabilului Conzistor arădan. Prețul unui exemplar 60 fil.

Curs practic de Aritmetică și Geometrie pentru clasele V și VI ale școlii primare, de Iuliu Vuia, învățător director-școlar. Prețul unui exemplar 36 fileri.

Poșta Redacției.

Toboleanul. Ne pare rău, că nu putem împărtăși cu Dta părerea rea ce o ai față de preoțime pe care noi atât de mult o stimăm. Dacă și aceea e excepționezi, că Conzistorul a ordonat plățirea anticipativă lunară a învățătorilor precum o prescrie aceasta regulamentul, n'avem ce să mai zicem nimic. Te asigurăm, că dacă s'ar fi ordonat cum ceri Dta, plățirea anticipativă pe 3 luni, atunci multora nu le-ar fi plăcut aceasta. Apoi ajutorul ce i-să cere învățătorului la scripturistica, în interesul lui îl cere, ca să fie la vreme preliminarele etc. gata.

Posta Administrației.

Ilie Neda (olă) Oravița. Abonamentul e plătit până la 1 Octombrie 1906.

A. V. Tamásda. Am primit 5 cor. pe al IV-lea cvartal 1906. Da. Poți trimite.

George Stologian, Răcășdia. Am primit 5 cor. Abonamentul e plătit până la 1 Octombrie 1906.

Redactor responsabil: Sever Bocu.
Editor proprietar: George Nichin.

Concurs

Direcțiunea institutului — de credit și economii »Ciacovana«, în Ciacova, publică concurs pentru ocuparea postului de contabil devenit vacant în urma abdicării contabilului ales la alt institut.

Salar anual cor. 1600.

Locuință de astădată la institut.

La caz dacă direcțiunea nu va mai putea da locuința în natură, atunci primește contabilul 300 cor. în bani de cuartir.

Tantiemă statutară.

Cei cari doresc a reflecta la acest post, au să documenteze, că au absolvat școala comercială cu examen de maturitate și să poseadă limba: română, germană și maghiară perfect în vorbire și scriere.

Rugărilor sunt a se adresa Direcțiunii institutului »Ciacovana« Csákova, până în 18 Oct. st. n. 1906.

Numai cei cu praxă de bancă vor fi luați în combinație, și au să documenteze, că sunt capabili pentru a compune în mod independent bilanțul.

Noul ales va avea să-și ocupe postul necondiționat imediat după alegere.

Ciacova, din ședința plenară a Direcțiunii ținută la 2 Oct. st. n. 1906.

Direcțiunea.

De ce

Emulsiunea lui Scott este preferata unturii de pește obicinuite, fiind-că untura de pește cauzează greutatea de mistuire, și organismul numai o parte mică din untura de pește absoarbe. Emulsiunea lui Scott descompune untura în picăturile cele mai fine, așa că și stomacul cel mai slăbit în forma aceasta o poate ușor mistui. In urma aceasta contribuie mult la nutriție

Semnul, că *Emulsiunea lui Scott* e veritabilă este breveta: »un om, care poartă în spate o știucă mare«.

Cu provocare la foaia aceasta și trimițându-se 75 fileri taxă de timbru trimite franco un model.

Dr. BUDAI EMIL, »Városi Gyógyszertár«

BUDAPEST, IV. Váci utca 34—50.

Prețul unui flacon original C. 2.50

Se află în fie-care apotecă.

Atențiune!

Aduc la cuoștința p. t. public, că aici în

ARAD,
strada Deák Ferencz nr. 20

lângă hotelul »V A S S«

din fabricatele fabricantului de cuptoare din Timișoara (Temesvár), alui

Pucher András,

din fabricate de prima calitate din țară po-

trivite pentru încălzit cu lemne, cărbuni și cocs, pentru sporurile, vanele de scaldă și lespezile de pereți, putându-se face totodată și eventualele comande pentru curățiri, reparaturi și altele.

Prețitul sprijin al onoratului public îl cere cu tot respectul

PRODANOVITS DÖME.

BANCA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI.

SITUAȚIUNEA SUMARĂ.

1905. 17 Septembre	ACTIV	1906. 9 Septembre 16 Septembre
114494633	{ 80899633 Reserva metalică Aur . . . 80716959	109481848 113076959
1635054	{ 33595000 " Trate Aur . . . 32360000	677631 654568
57875287	Argint și diverse monete	92948627 95023521
24827748	Portofoliu Român și Străin	29546104 30576982
11999666	{ *) Impr. contra ef. publice . . . 8178900	11999924 11999924
15153610	{ " " " " in cont curent 22398082	14801390 14801390
2930477	Fonduri publice	2908324 2908324
5746433	Efectele fondului de rezervă	5769938 5770128
587944	" " " amortisarea imob. și material	604199 604286
407196	Imobili	376831 460063
82395365	Mobilier și Mașini de Imprimerie	86596270 86121970
—	Cheltueli de Administrațiune	8511500 7774000
4089379	Deposite libere	7128110 5054180
41676746	" " & provizoriu	23090333 22414654
363819538	Conturi curente	394441029 397240949
12000000	Conturi de valori	12000000 12000000
19878642	PASIV	21373142 21373442
3016596	Capital	3222588 3222588
244343780	Fond de rezervă	260377640 264313100
1560788	Fondul amortisării imobilelor și material	1646498 1646498
624372	Bilete de Bancă în circulațiune	713091 789351
82395365	Bilete de Bancă în circulațiune	86596270 86121970
—	Profituri și pierderi	8511500 7774000
363819538	Dobânzi și beneficii diverse	394441029 397240949
	Deposite de retras	
	" " " & provizoriu	
	Scomptul 5% *) Dobânda 5%	

Se fondat la anul 1874.

H A I N E
pentru bărbați,
juni și copii

din materie de cea mai bună calitate, cele mai moderne, cel mai bun croi, paltoane și pardesii de toamnă și de iarnă în cele mai favorabile condiții și mai ieftine prețuri la

Moskovitz Zsigmond

Liferantul inteligenței române

A * R * A * D,
Edificiul teatrului.

● Filiala în Piața libertății Nro. 1. ●

Toate vestmintele gata, la dorință se întocmesc conform corpului, fără alta renumerație.

În fiecare săptămână
MARFĂ NOUĂ!

Telefon Nro. 534.

Comande din provincia se efectuează încurând.

Marfă bună, prețuri ieftine, servicii punctuali.

Mare magazin de specialități din Paris.

Aduc la cunoștința On. public, că

am deschis mare deposit

de instrumente medicale, legători, pentru vătămări, fâșii de legat pânțele, suspensorii, precum și articl optici, ca: ocheanuri pentru teatru și tabere .. .. militare și tot felul de ochielari .. ..

În ARAD, piața Andrassy Nr. 22.

Se roagă pentru binevoitorul sprijin cu stimă:

Deutsch Mihály.

Mare magazin de specialități din Paris.

Oltoii de vie de vândut.

Am onorul a aduce la cunoștința D-lor proprietari de vie, că până ce mai am deposit din oltoii de vie din acest an, voi vinde oltoii frumoși cu rădăcină bogată de vie de vin și struguri confect.

Pentru substituirea butucilor uscați în urma secetei mare recomand mai ales oltoii de vie cu rădăcină bogată, precum și mlădițele rădăcinoasă de „Riparia-Portalis” și „Rupestris-Monticola”.

La cerere servesc Onor. cumpărători bucuroși cu metotul cu succes a oltoilor de substituit.

În privința soiurilor și a prețurilor servește cu deslușire mai detaliată

Winkler József, producător de oltoii de vie
Telefon 410. Arad, str. Battyhányi nr. 13. Telefon 410.

Cine e bolnav!!

Oleul-Reuma de Bälle-Ercu-lane a lui **Dr. Arányi**
foarte renumit, ei ce n'ar trebui să lipsească din nici o casă necondiționat și cu siguranță vindecă

! reuma, cursoarea și podagra. !

Este recomandabilă la durere de mână, spate, pept, șele, lovitură, silă, scrântitură, durere de urechi, tunit de urechi, durere de cap și dinți. Provăzut cu îndrumare pentru întrebuințare punctuală. — Prețul unei sticle 2 coroane. Sticla de probă 1 coroană. Să fim de băgători de samă la numele lui Dr. Arányi! Ori ce altele sunt falsificări tendențioasă. — Se poate căpăta numai la pregătitorul:

Farmacia BALLA SÁNDOR, Hódmezővásárhely, Fő-tér.

La comande prin poste pentru expedite și ladă se compută 40 fl. La comandă mai mare de 6 coroane pachetarea gratuită și pachetul se expediază scutit de cheltuieli în caz de trimitere înainte a sumei.

Alianța

Măestrilor de Mobile din Arad

vis-à-vis cu ușa principală a teatrului.

Recomandă bogatul magazin de mobila cea mai modernă, lucrată exclusiv de
maestrii aradani

**mare asortiment de perdele,
diferite covoare și couverturi**

din scopul nostru a aduce în contact direct publicul cu maestrii, punem la dispoziția
onoratului public.

**Mobila cea mai bună cu prețurile cele mai
favorabile.**

Cu planuri servim gratuit!

Cu planuri servim gratuit!

Protejarea onor. public o cere:

Az Aradi Butorkészítő Iparosok Szövetkezete
mint az Országos Központi Hitelszövetkezet tagja.

Splendida iluminatie seara până la ora 11